

Riina Rikalainen-Salmi
Erikoislääkäri
TYKS, TOTEK
riina.rikalainen-salmi@tyks.fi

ELÄMÄÄ SUUREMPI TANSSI

Lapset kevättä
etsimässä, koreografia
Raija Lehmussaari. Kuva
Erkki Lehmussaari, 1992.

När knoppar brister,
koreografia Carl Olof Berg.
Kuva Anders Viberg, 2002.

► Aloitin satubaletin viisivuotiaana. Äitini laittoi minut turkulaisen tanssinopettaja Raija Lehmuksaaren balettikouluun, sillä halusi minun oppivan kävelemään kauniisti ja seisomaan ryhdikkäästi. Eipä äiti arvannut, mitä kaikkea hänen toiveestaan seuraisi!

Ensimmäisellä balettitunnillani opettaja huusi: ”Tämä ei ole mikään lastentarha, tämä on sotilasakatemia!” Kuri oli kova, mutta se ei tuntunut viisivuotiasta järkyttävän. Rakenteeltani minussa ei ollut ainesta prima ballerinaksi, mutta tein ahkerasti töitä ja edistyin — minulla oli kuulemma luontaista tanssillisuutta. Nyt 37 vuotta myöhemmin baletinopettajani muistelee, kuinka pienenä aina hymyilin balettitunnin alussa pliè-sarjaa tehdessäni.

Nautin esiintymisestä pienestä pitäen. Balettikouluajan kohokohtia olivat joulu- ja kevätnäytökset, joissa esitimme sekä baletin klassikoita että uusia koreografioita. Iän karttuessa harjoitusmäärät lisääntyivät, ja yläasteikäisenä kaikki arki-illat kuluivat tanssitunneilla. Aloin saada päärooleja näytöksissä ja ryhmämme pääsi esiintymään ja kilpailemaan eri puolille Suomea ja edustusmatkalle Pietariin. Opettajani tutustutti meitä tanssin opettamisen ohella myös musiikin historiaan ja kertoi paljon taide- ja kulttuurihistoriasta. Myös monet läheisimmistä ystäväistäni ovat peräisin tanssikouluajoilta.

Lukion toisen vuoden lopulla saapui ilouutinen: kotikaupunkiini Turkuun oltiin perustamassa ensimmäistä pääkaupungin ulkopuolella tapahtuvaa tanssijan ammattitutkintoon tähtäävää koulutusohjelmaa.

Aiemmin tanssijan ammattiin oli voinut valmistua vain Oopperan balettikoulusta tai Teatterikorkeakoulun tanssitaiteen laitokselta. Uuden kolmivuotisen koulutusohjelman pääaineina olisivat klassinen baletti ja nykytanssi. Vaikka baletti oli ollut lapsuudesta asti rakkain harrastukseni, tiesin, ettei minusta olisi balettitanssin ammattilaiseksi. Nykytanssi sen sijaan kiinnosti, ja hain mukaan koulutusohjelmaan. Kokelaita oli paljon ympäri Suomea ja olin ikionnellinen, kun sain kuulla

”Tämä ei ole mikään lastentarha, tämä on sotilasakatemia!”

tulleeni valituksi. Lääkärivanhemmilleni tilanne oli shokeeraava. Itse sen sijaan olin täysin vakuuttunut, ettei minusta ainakaan lääkäriä koskaan tulisi, ja päätin kokeilla, kuinka pitkälle tanssijan uralla pääsisin.

Abivuodeksi siirryin iltalukioon valmistautumaan ylioppilaskirjoituksiin. Päivät opiskelin konservatoriolla. Aamupäivisin oli baletti- ja nykytanssitunteja ja iltapäivisin harjoiteltiin uusia koreografioita. Ylioppilaskirjoituksista suoriuduin laudaturin papeerein. Sen jälkeen koitti ihana vapaus. Päivät kuluivat tanssiopintojen parissa, iltaisin työskentelin kotikaupunkiini teattereissa ja tanssiteattereissa. Tanssin ja lauloin kaksi kautta Åbo Svenska Teaterin musikaaleissa Kiss Me Kate ja My Fair Lady sekä yhden kesän Sappalinnan kesäteatterissa,

lisäksi tanssin muun muassa Au-
rinkobaletin ja Tanssiteatteri ERIn
teoksissa. Opiskeluryhmässäni oli
lahjakkaita tanssijoita, ja monet heis-
tä ovat nousseet kansainvälisestikin
tunnetuiksi tehden merkittävää työtä
suomalaisen baletin ja nykytanssin
saralla.

Erilaisiin produktioihin ja esityk-
siin osallistuminen kuului koulutuk-
seen, mutta roolituksiin järjestettiin
aina pääsykokeet. Keskinäinen
kilpailu konservatoriossa oli kovaa, ja
lähes täydellisistä suorituksista huol-
limatta keskityimme usein etsimään
itsestämme ja muista sitä pienintäkin
virhettä. Koska tanssisalit ovat peili-
en ympäröimiä, myös jatkuva itsensä
tarkkailu oli arkipäivää. Itse vältyin
suuremmilta syömishäiriöiltä, vaikka
muistankin ajatelleeni, etten ikinä
elämässäni tulisi painamaan yli 50
kiloa. Kohtuuttomaksi kasvaneesta it-
sekritiikistä on joutunut maksamaan
kovan hinnan: itsensä ruoskimisesta
ja parhaamisesta eroon pääsemisessä
on kestänyt vuosikymmeniä. Toki
näitä asioita on tullut pohtineeksi
vasta jälkikäteen — itse opiskeluaika
oli mahtavaa. Sain tehdä mitä rakas-
tin, pääsin esiintymään ja siitä vielä
maksettiin palkkaa.

Valmistuin konservatorioilta erin-
omaisin arvosanojin ja sain koetanssin
perusteella määräaikaisen kahden
vuoden kiinnityksen Tanssiteatteri
Raatikoon. Raatikko on Suomen
vanhin nykytanssiteatteri. Sillä on
oma teatteritila Vantaalla, mutta
teatteriryhmä tekee usein kiertueita
niin ympäri Suomea kuin myös ulko-
mailla. Matkakilometrejä kertyikin
paljon. Kiertueilla esitimme pääasias-
sa lastentanssiteatteria. Lapsiyleisö

ympäri Suomen oli aivan ihanaa!
Heiltä saimme aina rehellisen palaut-
teen ja spontaanit reaktiot. Raatikon
25-vuotisjuhlateos, ranskalaisen
koreografi Claude Brumachonin
Kadotetut Yöt sai ensi-iltansa Kansal-
lisoopperan Alminsalissa 27.9.1997.
Claude Brumachon oli tuolloin Rans-
kan nykytanssin tunnetuimpia nimiä
ja toimi Nantesin koreografiakeskuk-
sen johtajana. Hänen omaleimaiseen
liiketekniikkaansa oli mielenkiintoista
tutustua, ja teoksessa vallinnut hä-
myinen ja epätodellinen tunnelma on
jäänyt vahvasti mieleeni.

Raatikossa oli sisäisiä ristiriitoja jo
ennestään, mutta ne kärjistyivät >>

► **Baletti** on vanhin länsimaisen tans-
sitaiteen muoto. Sen juuret juontavat
1600-luvulle Italian ja Ranskan hovei-
hin. Baletin liikkeiden termistö onkin
edelleen ranskankielinen. Liikekielessä
noudatetaan kurinalaisia sääntöjä, ja
tyypillistä on pyrkimys keveyden ja
painottomuuden illuusioon. Tästä on
esimerkinä muun muassa naisten
kärkitossutekniikka. Siinä käytetään
pohjasta ja kärjistä kovitettuja tossuja,
joilla voi nousta seisomaan varpaiden
kärjille. Tämä edellyttää hyvää kehon-
hallintaa ja oikeaoppista jalkatekniikkaa.
Myös jatkuvalla lonkkien aukikierrolla
saadaan jalkojen liikkeet laajoiksi ja
näyttäväiksi. Baletin harrastaminen
kannattaa aloittaa ennen murrosikää,
jolloin aivot pystyvät vielä luonnollisesti
omaksumaan monimutkaiset koordi-
naatiota vaativat liikesarjat. Baletti on
myös harjoitusmetodi, jota voi käyttää
pohjana muissa tanssilajeissa. Baletin
harjoittelu on erinomainen tapa pitää

kehoa monipuolisesti hyvässä kunnossa
läpi koko elämän. Nykyään aikuisbaletti-
tunnit ovatkin hyvin suosittuja.

Moderni tanssi kehittyi 1900-luvun
alussa vastalauseena klassisen baletin
muotokielelle ja esteettisille ihanteille.
Siihen vaikuttivat vahvasti muiden tai-
teiden modernistiset suuntaukset. Mo-
dernin tanssin sisälle kehittyi muutamia
vahvoja koulukuntia, jotka ovat edelleen
voimissaan, mutta puhtaissa muodois-
saan Suomessa vähän käytettyjä.

Nykytanssi on saanut Suomessa
vahvan jalansijan. Nykytanssi on yleisni-
mitys monille nykyhetken tanssilajeille ja
näyttämö- eli taidetanssille. Nykytanssi
on tyyliä muotona laaja ja vivahteikas ja
sisältää useita erilaisia suuntauksia, jot-
ka ottavat vaikutteita muusta tanssista
ja taiteesta. Muutamat tämän hetken
suomalaisista nykytanssikoreografeista
ovat kansainvälisestikin erittäin arvos-
tettuja ja menestyneitä.

Tuhkimo, koreografia Raija Lehmussaari.
Kuva Erkki Lehmussaari, 1994.

Huomasin kieltäväni itseltäni jotakin, jota kaipasin.

syksyn 1997 aikana. Se oli nuorelle ammattitanssijalle hyvin hämmentävää. Lähes koko taiteellinen henkilöunta jätti teatterin, minä heidän mukanaan. Jäin tyhjän päälle. Helppo elämä vakituisilla kuukausituloilla vaihtui epävarmuudeksi tulevasta. Koin omaksi tappiokseni sen, etten ollut käynyt Oopperan balettikoulua tai Teatterikorkeakoulua eikä minulla ollut valmiita kontakteja tanssipiireissä pääkaupunkiseudulla. Tilanne oli niin ahdistava, että vähin äänin lähdin

Ruotsiin Uppsalaan lääketieteelliseen tiedekuntaan opiskelemaan. Tämä oli tietysti vanhemmilleni erittäin huojentavaa, mutta minun tanssijaidentiteettini oli kriisissä.

Onneksi pian löysin Uppsala Dansteaterin, joka koostui sekä entisistä ammattitanssijoista että pitkään tanssia harrastaneista. He ottivat minut avosylin vastaan. Uppsala Dansteaterissa treenasimme baletti- ja nykytanssitekniikoita sekä tuotimme tanssiteoksia tunnettujen

tukholmalaiskoreografien johdolla. Esiinnyimme pääasiassa Uppsalassa ja Uplannin maakunnassa, muutamia kertoja myös Tukholmassa. Katso-mossa oli satunnaisesti myös korkea-arvoisia vieraita. Viikinki-museon avajaisissa Gamla Uppsalan muinaisessa uhrilehdossa tanssiessamme kunniavieraina olivat kuningas Kaarle Kustaa ja kuningatar Silvia. Uppsala Dansteaterin 20-vuotisjuhlan kunniaksi teimme tanssiteoksen tunnetun ruotsalaiskoreografi Carl

>>

Minä 6-vuotiaana. Kuva perhealbumista.

Olof Bergin johdolla. Teos perustui Karin Boyen runoon *Ja visst gör det ont när knoppar brister*. Teoksen jäljiltä osaan vieläkin runosta säkeen viittomakielellä!

Kahdeksan Ruotsissa vietetyn vuoden jälkeen palasin Suomeen. Perhe oli kasvanut kahdella lapsella ja uusi ammattikin oli hankittuna. Tanssi jäi vähitellen yhä pienempään sivurooliin, kunnes unohtui lähes kokonaan — eihän korkeasti koulutetun akateemisessa ammatissa olevan naisen sopinut enää missä tahansa taidepläjäyksessä esiintyä. Muutama vuosi vierähti erikoistumisputkessa. Olin onneton ja tunsin usein oloni epävarmaksi ja ulkopuoliseksi. Pidin balettitunteja tyttäreni rytmisen voimistelun seurassa, mutta se ei riittänyt. Huomasin kieltäväni itseltäni jotain, jota kaipas. Lopulta palasin vuosien jälkeen balettitunneille lapsuudenaikaisen opettajani oppiin. Tauon jälkeen moni asia oli vaikeaa, sillä keho ei enää pystynyt tekemään kaikkea mitä halusin. Hyvään kuntoon pääseminen tapahtui paljon hitaammin kuin nuorena. Lisäksi aina niin notkeaa kehoani oli alkanut vaivata jäykkyys. Tanssissa mikään ei tule ilmaiseksi, vaan instrumentin huippuvireeseen saattaminen vaatii kovaa ja jatkuvaa työtä.

Kaipuu myös nykytanssin pariin oli kova. Kuin kutsuna huutoon löysin

Jatkuva itsensä tarkkailu oli arkipäivää.

paimiolaisen Showmamas-ryhmän. Se on perustettu vuonna 2009 ja koostuu yli 30-vuotiaista, lähinnä paimiolaisista perheenäideistä, joilla kaikilla on pitkä tanssitausta. Ryhmää ohjaa osittain New Yorkissa asuva tanssija-koreografi Annika Mutila, jolla on aina mukanaan New Yorkin uusimmat tanssin tuulet Suomeen palatessaan. Ryhmän tavoitteena ovat usean vuoden ajan olleet kansalliset ja kansainväliset kilpailut, mutta myös pienemmät keikat ovat ohjelmistossa. Ryhmällä on saavutuksinaan showtanssin MM-kulta vuodelta 2015 ja MM-pronssi vuodelta 2016. Vuonna 2017, 100-vuotisen Suomen juhluvuonna, ryhmämme valmisti Mutilan johdolla tanssiteoksen *Aika valossa* Alvar Aallon 1920-luvulla suunnittelemaan Paimion parantolaan. Teos liikkui parantolan miljöössä kuljettaen mukanaan 30 katsojaa kerrallaan. Esitys nautti suurta suosiota ja sen näki lähes 800 katsojaa. Monilla oli omakohtaisia muistoja parantolan ajoilta. Paimion parantolassa tanssiminen oli poikkeuksellisen vahva kokemus. Parantolan seinät sulkevat sisäänsä mielenkiintoisen ja rankan historian. Tuo historia, Aallon suunnitteleminen tilojen värimaailma ja luonnosta tulviva valo yhdistettynä Showmamojen hitsautuneeseen yhteistyöhön ja intiimillä etäisyydellä olleeseen yleisöön saivat laajan skaalan tunnetiloja nousemaan pintaan.

Tanssitreeneissä ja etenkin näyttöksissä yleisön edessä on keskityttävä täysin hetkeen. On kuunneltava musiikkia, muiden tanssijoiden ja yleisön sanatonta viestintää, hahmotettava tilankäyttöä. Tanssin kautta saan myös aimo annoksen monipuolista

fyysistä aktiiviteettia. Tällä hetkellä treenitunteja kertyy kuudesta seitsemään viikossa. Olen aina kokenut olevani heikoilla verbaalisessa ilmaisussa, mutta tanssissa ja liikkussa tunnen itseni vahvaksi missä tahansa ympäristössä. Iän karttuessa toivon monimutkaisten tanssisarjojen päässä pyörittelyn ehkäisevän dementiaa ja pitävän mieleni virkeänä. Fyysisten voimavarojen hiipuessa tanssi tulee elämään minussa niin kauan kuin ajatus kulkee. ■

Aika valossa, koreografia Annika Mutila. Kuva Annika Mutila, 2017.

